

SUOMEN SÄÄDÖSKOKOELMA

Julkaistu Helsingissä 11 päivänä syyskuuta 2017

610/2017

Valtiovarainministeriön asetus

Tullin voimakeinoista sekä kulkuneuvon pysäyttämisestä

Valtiovarainministeriön päätöksen mukaisesti säädetään tullilain (304/2016) 27 §:n 2 momentin ja rikostorjunnasta Tullissa annetun lain (623/2015) 5 luvun 4 §:n 2 momentin 3 kohdan nojalla, sellaisena kuin niistä on viimeksi mainittu laissa 310/2016:

1 §

Soveltamisala

Tässä asetuksessa säädetään tarkemmin tullilaissa (304/2016) tarkoitetuista voimankäyttökoulutuksesta, voimankäytön harjoittelusta ja seurannasta, voimankäyttövälineiden säilyttämisestä sekä voimakeinojen käytön valvonnasta. Tässä asetuksessa säädetään tarkemmin myös rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa (623/2015) tarkoitetuista kulkuneuvon pysäyttämisesä käytettävistä merkeistä ja menetelmistä Tullin rikostorjuntaan liittyvissä tehtävissä.

Tämän asetuksen voimakeinoja käsittelevät säännökset koskevat tullilain 22 §:ssä tarkoitettua tullirikostorjunta- tai tullivalvontatehtävissä työskentelevää tullimiestä.

Tullimiehen oikeudesta voimakeinojen käyttöön sekä hätävarjeluun, varautumisesta voimakeinojen käyttöön ja käytöstä varoittamisesta, voimankäyttövälineiden kantamisesta ja käyttämisestä tarvittaessa sekä suojavälineistä, ampuma-aseen käytöstä sekä sitomisesta säädetään tullilain 22–26 §:ssä. Tullimiehen oikeudesta pysäyttää kulkuneuvo säädetään tullilain 13 §:n 1 momentissa.

2 §

Määritelmät

Tässä asetuksessa tarkoitetaan:

1) *voimakeinojen käytöllä* voimankäyttövälineen tai fyysisen voiman käyttämistä siten, että sillä pyritään vaikuttamaan tehtävän kohteena olevan henkilön käyttäytymiseen joko suoraan tai välillisesti, voimankäyttövälineen tai fyysisen voiman käyttämistä tullilain 22 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla esteen poistamiseksi sekä tämän asetuksen 9–14 §:ssä säädettyjen menetelmien käyttöä kulkuneuvon ohjaamisessa ja pysäyttämisesä (*pakkopysäyttäminen*);

2) *voimankäyttövälineellä* Tullin voimankäyttövälineistä ja tullimiehen oikeudesta kantaa voimankäyttövälineitä annetun valtioneuvoston asetuksen (602/2017) 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuja välineitä;

3) *voimankäyttövälineen kantamisella* voimankäyttövälineen hallussapitoa;

4) *voimankäyttökoulutuksella* voimankäyttövälineiden toiminnan, vaikutusten, käytön, niihin liittyvän taktiikan sekä fyysisen voimankäytön koulutusta;

5) *kulkuneuvolla uhkaamisella* pysäytettävän kulkuneuvon kiinteässä tuntumassa tapahtuvaa kulkuneuvolla seuraamista, tarkoituksena saada seurattavan kulkuneuvon kuljettaja luopumaan pakenemisesta;

6) *piikkimatolla* ajoradalle asetettavaa, piikeistä tai vastaavista kulkuneuvon renkaat rikkovista esineistä koostuvaa välinettä, jonka avulla pyritään pysäyttämään kulkuneuvo tai alentamaan sen nopeutta;

7) *sululla* kulkuneuvon ajoväylän kaventamista tai kulkusuunnan katkaisemista toisen kulkuneuvon avulla toimenpiteiden kohteena olevan kulkuneuvon nopeuden alentamiseksi tai sen ohjaamiseksi halutulle reitille;

8) *edellä ajamisella* kulkuneuvon etenemisen estämistä sen edessä ajamalla ja alentamalla ajonopeutta vähitellen;

9) *kiilaamisella* pakenemisen jatkumisen estämistä vaikuttamalla pysäytettävän kulkuneuvon ajolinjaan sivusuunnassa;

10) *kiinniajamisella* kulkuneuvon tavoittamista ja siihen liittyviä toimenpiteitä, joilla pyritään estämään pysäytettävän kulkuneuvon kulku;

11) *esteellä* kulkuneuvon reitille asetettua kulkuneuvoa tai muuta esinettä tai rakennelmaa, jonka avulla pyritään estämään pysäytettävän kulkuneuvon kulku.

3 §

Voimankäytön vastuuhenkilöt ja tehtävät

Tullin valvontaosasto nimeää Tullin voimankäytön vastuuhenkilöt, joihin kuuluvat voimankäytön valtakunnallinen vastuuhenkilö, voimankäytön paikalliset vastuuhenkilöt, voimankäytön kouluttajat, voimankäyttökouluttajien kouluttajat ja harjoituksen johtajat.

Tullin voimankäytön valtakunnallisen vastuuhenkilön tehtävänä on Tullin voimankäytön koulutuksen valtakunnallisten linjausten, ohjeistusten ja -määräysten valmistelu, voimankäyttökoulutuksen sekä kannettavien voimankäyttö- ja suojavälineiden asianmukaisuuden ja laadun valvonta.

Tulli vastaa siitä, että voimankäytön paikallisia vastuuhenkilöitä on Tullissa riittävä määrä ja osoittaa paikallisten vastuuhenkilöiden vastuulle kuuluvat toimipaikat. Paikalliset vastuuhenkilöt huolehtivat siitä, että tullimiehellä on käytettävissään työn suorittamiseksi riittävät voimankäyttö- ja suoja-välineet, ja että tullimies on saanut niiden käyttämiseen koulutuksen. Paikallinen vastuuhenkilö huolehtii myös siitä, että kannettavaksi luovutetut ampuma-aseet ja muut voimankäyttövälineet sekä voimankäytön koulutus-, harjoittelu ja tasokoetiedot on merkitty ajantasaisesti rekisteriin.

4 §

Voimankäyttökoulutus, harjoittelu ja seuranta

Tullimiehen on tunnettava kantamiensa voimankäyttövälineiden vaikutukset ja niiden käyttöön liittyvät säännökset sekä osattava käyttää niitä asianmukaisesti.

Tulli vastaa tullimiehen voimankäytön käyttäjä-, ylläpito-, siirtymä- ja kouluttajakoulutuksen sekä harjoittelun järjestämisestä. Harjoittelun ja koulutuksen käytännön toteuttamisesta vastaa Tullin voimankäytön valtakunnallinen vastuuhenkilö. Tullin tulee antaa voimankäyttökoulutuksen yhteydessä kulkuneuvon pysäyttämiseen ja pakkopysäyttämiseen liittyvien asioiden koulutusta.

Tullin on järjestettävä edellä 1 momentissa tarkoitetuille henkilöille ylläpitävää koulutusta ja harjoittelua Tullin voimankäyttövälineistä ja oikeudesta kantaa voimankäyttövälineitä annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n 2 momentissa tarkoitettujen eri ampuma-asetyyppien ja muiden voimankäyttövälineiden käytössä sekä fyysisessä voimankäytössä vähintään kaksi kertaa vuodessa.

Voimankäyttövälineistä ja oikeudesta kantaa voimankäyttövälineitä annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n 2 momentissa tarkoitettujen eri ampuma-asetyypin käytössä on suoritettava vuosittain tasokoe. Muiden voimakeinojen käyttöä koskeva tasokoe suoritetaan Tullin erillisen määräyksen mukaisesti.

Tullissa on ylläpidettävä rekisteriä aseistuksesta, koulutuksesta ja harjoittelusta siten kuin Tulli siitä erikseen määrää.

Voimankäyttökoulutusta saa antaa vain virkamies, joka voimankäyttökoulutuksesta annettujen Tullin määräysten mukaisesti on hyväksytty toimimaan voimankäyttökouluttajana.

5 §

Voimankäyttövälineiden säilyttäminen

Voimankäyttövälineet on säilytettävä Tullin tiloissa. Perustellusta syystä niitä voidaan kuitenkin säilyttää muuallakin. Voimankäyttövälineet on säilytettävä siten, etteivät ne joudu asiattomien haltuun tai muuten aiheuta vaaraa. Ampuma-aseiden ja patruunoiden säilyttämisestä säädetään lisäksi ampuma-aselain (1/1998) 105 ja 106 §:ssä. Tullin on järjestettävä voimankäyttövälineiden käsittelyä ja säilyttämistä varten riittävästi tarkoitukseen soveltuvia ja turvallisia tiloja.

6 §

Voimakeinojen käytön valvonta

Tullin tulee valvoa voimakeinojen käyttöä Tullissa ja ohjata ja kehittää niiden koulutusta. Voimankäyttövälineiden käytöstä on laadittava viipymättä selvitys esimiehelle ja paikalliselle voimankäytön vastuuhenkilölle, joka informoi asiasta Tullin valvontaosaston päällikköä ja valtakunnallista voimankäytön vastuuhenkilöä Tullin erikseen antaman määräyksen mukaisesti. Selvitys on laadittava myös tarkoituksettomasta ampuma-aseen laukeamisesta. Selvitys on laadittava myös muusta voimakeinojen käytöstä sekä tullilain 22 §:n 3 momentissa tarkoitettua hätävarjelusta, jos niistä on aiheutunut muuta kuin vähäiseksi katsottavaa vahinkoa omaisuudelle tai vähäistä vakavampia ruumiinvammoja.

Tulli antaa tarkemmat määräykset 1 momentissa tarkoitettujen selvitysten sisällöstä sekä paikallisten voimankäytön kouluttajien velvollisuudesta toimittaa voimankäyttöä koskevat selvitykset Tullin valtakunnalliselle voimankäytön vastuuhenkilölle ja selvitysten perusteella tehtävistä yhteenvedoista ja tutkimuksista.

7 §

Kulkuneuvon pysäyttämisessä käytettävät merkit

Kulkuneuvoa pysäytettäessä tullimiehen antamien merkkien ja määräysten tulee olla selvästi havaittavia, ymmärrettäviä ja yksiselitteisiä. Pysäytysmerkki on mahdollisuuksien mukaan annettava kyseiselle kulkuvälineelle säädetyllä tavalla. Pysäytysmerkki tai määräys voidaan antaa myös suullisesti, käsimerkein, valomerkein tai muutoin yleisesti tunnistettavin merkein. Merkki tulee antaa siten, että toimenpiteiden kohteena olevan kulkuneuvon kuljettajalla on mahdollisuus tunnistaa merkin antaja tullimieheksi.

8 §

Voimakeinojen käyttäminen kulkuneuvon pysäyttämisessä

Kulkuneuvon pysäyttämisessä käytettäviin voimakeinoin turvautumisessa on otettava huomioon liikenneolosuhteet, pysäytystoimenpiteiden kohteena olevan kulkuneuvon kuljettajan ajotapa, pysäytettävän kulkuneuvon laatu, paino ja nopeus sekä muut pysäyt-

tämiseen vaikuttavat seikat. Erityistä huomiota on kiinnitettävä sivullisten turvallisuuteen. Pysäytysmerkin tai -määräyksen laiminlyöneen kulkuneuvon seuraamisessa on jatkuvasti tehtävä tilanteen kokonaisarviointia ja tullimiehen suorittamien toimenpiteiden mitoituksen harkintaa.

Ennen toimenpiteisiin ryhtymistä on pysäytettävä kulkuneuvo pyrittävä ohjaamaan turvalliselle pysäytyspaikalle sekä alentamaan sen nopeutta. Pakkopysäytystoimenpiteestä on mahdollisuuksien mukaan ilmoitettava ennakkoon kaikille tehtävään osallistuville.

Tullin rikostorjunnassa on varauduttava pakkopysäytystilanteisiin ennakkosuunnitelmilla, joissa huomioidaan muun muassa Tullin yksiköiden sekä tilanteen mukaan myös poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen välinen yhteistoiminta, pakkopysäytykseen soveltuvien paikkojen kartoitus ja valinta sekä sovellettavat toimintamallit.

Pakkopysäyttämisessä saadaan käyttää 9–14 §:ssä mainittuja voimakeinoja. Ampumaseen käyttämisessä kulkuneuvon pysäyttämisessä on noudatettava, mitä tullilain 25 §:ssä säädetään ampumaseen käytöstä.

9 §

Menetelmät tie- tai maastoliikenteeseen käytettävän kulkuneuvon pysäyttämisessä

Tie- tai maastoliikenteeseen käytettävän kulkuneuvon pysäyttämisessä voidaan käyttää edellä ajamista, estettä, kiilaamista, kiinniajamista, kulkuneuvolla uhkaamista, piikkimattoja ja sulkua.

10 §

Edellä ajaminen

Tie- tai maastoliikenteeseen käytettävän kulkuneuvon edellä ajaen tapahtuvasta pysäytysyrityksestä on luovuttava, jos näyttää ilmeiseltä, että pysäytettävä ajaa tarkoituksellisesti Tullin kulkuneuvon kiinni. Pysäytysyrityksestä on luovuttava myös, jos pysäytettävä lähtee ohittamaan Tullin kulkuneuvoa paikassa, jossa näkyvyys on riittämätön, tiellä on kohtaavaa liikennettä tai jossa ohittamisesta aiheutuu muuta vaaraa.

11 §

Este

Tie- tai maastoliikenteeseen käytettävää kulkuneuvoa esteen avulla pysäytettäessä estettä ei saa käyttää siten, että siitä voi aiheutua erityistä vaaraa.

12 §

Kiilaaminen ja kiinniajaminen

Käytettäessä kiilaamista tie- tai maastoliikenteeseen käytettävän kulkuneuvon pysäyttämiseen on kiilaamisen kohteena olevalle annettava riittävä mahdollisuus kulkuneuvonsa pysäyttämiseen. Kiilaamista ei saa käyttää suurilla nopeuksilla liikuttaessa. Kulkuneuvojen toisiinsa koskettamista on pyrittävä välttämään. Kiinniajamista voidaan käyttää tilanteissa, joissa ajonopeudet ovat suhteellisen alhaiset.

13 §

Piikkimatto

Piikkimattoa käytetään tie- tai maastoliikenteeseen käytettävän kulkuneuvon pysäyttämiseen esteen tai sulun avulla kavennetulla ajoradan osalla. Piikkimatto on pyrittävä teke-

mään mahdollisimman havaittavaksi. Muu liikenne on mahdollisuuksien mukaan pysäytettävä riittävän etäälle piikkimatosta tai ohjattava kiertotielle.

14 §

Menetelmät vesikulkuneuvon pysäyttämisessä

Vesiliikennelaissa (463/1996) tarkoitetun vesikulkuneuvon pysäyttämisessä voidaan käyttää kulkuneuvolla uhkaamista, kiinniajamista, estettä ja sulkua.

15 §

Raidekulkuneuvon pysäyttäminen

Raidekulkuneuvoa pysäytettäessä tullimiehen tulee tarvittaessa ottaa yhteyttä liikenteenohjauskeskukseen ja neuvotella erikseen mahdollisista käytettävissä olevista pysäytyskeinoista.

16 §

Tarkemmat määräykset

Tulli antaa tarvittaessa tarkempia tämän asetuksen täytäntöönpanoa koskevia Tullin sisäisiä määräyksiä.

17 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 2017.

Helsingissä 5 päivänä syyskuuta 2017

Valtiovarainministeri Petteri Orpo

Ylitarkastaja Jaana Vehmaskoski